

Notitie

Referentienummer
208344.ehv.211.N001

Datum
17 maart 2011

Kenmerk
JE

Betreft
Aanvullend onderzoek Steenuilen en Kerkuilen RvR Lubberstraat, gemeente Oirschot

1 Inleiding

In 2006 is een scan natuurwaarden uitgevoerd voor Ruimte voor Ruimte project Lubberstraat te Spoordonk, gemeente Oirschot (Grontmij, 2006). Uit een actualisatie van het onderzoek (Grontmij, februari 2010) blijkt dat een aanvullend onderzoek noodzakelijk is om te kunnen vaststellen of er in tussenliggende tijd beschermde natuurwaarden aanwezig zijn binnen plangebied. Er zijn indicaties gevonden dat het plangebied mogelijk onderdeel uitmaakt van het leefgebied van de Steenuil en Kerkuil en dat er mogelijk jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig zijn. Het doel van het voorliggende onderzoek is het vaststellen of sprake is van de aanwezigheid van een functioneel leefgebied voor deze soorten.

2 Situering en beschrijving plangebied

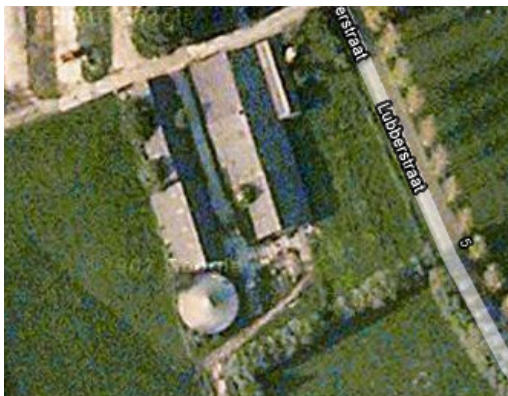
Plangebied Lubberstraat ligt ten zuiden van de kern Spoordonk, in de gemeente Oirschot (figuur 1). De locatie wordt aan de noordzijde begrensd door achterperceelsgrenzen van woningen aan de Merodelaan en de Spoordonkseweg. Aan de westzijde wordt de planlocatie begrensd door de Lubberstraatde. Aan de zuidzijde wordt de locatie begrensd door landbouwpercelen. Aan de oostzijde bevindt zich een waterloop. De locatie Lubberstraat bestaat voornamelijk uit akkerbouwpercelen. Tevens zijn enkele kleinere percelen in gebruik als grasland en paardenweide. Er zijn daarnaast een tweetal landbouwbedrijven in het zuidoostelijke deel aanwezig, aan de Lubberstraat 2A en 4. Van beiden volgt een korte beschrijving.

Figuur 1 Ligging plangebied (rood omlijnd) aan de zuidoostzijde van Spoordonk, gemeente Oirschot

Lubberstraat 2A

De locatie bestaat uit een bewoond huis met een direct voormalig aangrenzende ligstal voor vee. Tevens bevindt zich aan de achterzijde van het huis een voormalig jongveestal dat gebruikt wordt voor de opslag van bouwmaterialen, landbouwwerktuigen en allerlei overige materialen. In figuur 2 is de huidige inrichting van Lubberstraat 2A weergegeven.

Figuur 2   *Situering Lubberstraat 2A*

Lubberstraat 4

De locatie (zie figuur 3) bestaat uit een drietal varkensstallen in een achterstallige staat van onderhoud. Daarnaast ligt een woning met daar direct aangrenzend een opslagruimte waar verscheidene meubels zijn opgeslagen. Deze opslagruimte heeft een droog karakter en biedt toegankelijkheid middels een royale opening (voormalig zolderluik) aan de achterzijde. De varkensstallen hebben een zeer vochtig karakter met op diverse plaatsen lekkages in het dak. De mestkelder is gevuld met water en er zijn door de kale betonnen vloer en het kapotte dak zeer beperkt droge plekken aanwezig.

Figuur 3   *Situering Lubberstraat 4 met opslagruimte (rood omlijnd)*

3   **Soortbeschrijving**

3.1   **Kerkuilen**

De Kerkuil is een soort van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De soort jaagt bij voorkeur in het open veld en komt vaak voor in kleinschalige gebieden, waar gras- en bouwland worden begrensd door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut. Territoriumgrootte wordt hoofdzakelijk bepaald door voedselaanbod. Bij een rijk voedselaanbod kan het territorium een oppervlakte bereiken van 40-60 hectare.

Het voedsel van de Kerkuil bestaat hoofdzakelijk uit muizen. Daarnaast wordt het menu aangevuld met vogels, amfibieën en ongewervelden. De Kerkuil heeft verschillende jachtmethodes;

laag vliegend via een vaste route, 'biddend' of zittend vanaf een vast punt. Weilandpaaltjes, laaghangende takken en of bomen zijn dan ook belangrijke landschapselementen die de Kerkuil benut om te jagen. Als nestlocatie heeft de Kerkuil een voorkeur voor donkere plaatsen. Omdat de soort geen eigen nestholte maakt, bieden boomholten en rotsspleten van nature een geschikte nestplaats voor de Kerkuil. In Nederland is de soort om te broeden vrijwel geheel aangewezen op gebouwen met voldoende rust, zoals schuren, fabrieken, graansilo's, ruines, torens, schoorstenen en luchtkokers. Vanwege de afname van geschikte natuurlijke broedplaatsen maken Kerkuilen in Nederland in toenemende mate gebruik van nestkasten die in gebouwen zijn geplaatst.

3.2 Steenuilen

De Steenuil is evenals de Kerkuil een soort van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De soort leeft in gebieden met een lage en halfopen vegetatie waarde Steenuil op een grote verscheidenheid aan prooidieren jaagt. Voor de voortplanting is de Steenuil als holenbroeder afhankelijk van één of meerdere geschikte nestholten binnen het territorium. De soort broed van maart/april tot augustus. De Steenuil maakt geen eigen nestholte en is daarom afhankelijk van bestaande holten. Oorspronkelijk nestelt de soort in boomholtes en konijnenholten. Deze natuurlijke broedplaatsen worden in Nederland echter steeds schaarser, waardoor de meeste Steenuilen nu afhankelijk zijn van schuurtjes of andere kunstmatige nestlocaties, zoals nestkasten, om te kunnen broeden. Het voedsel bestaat voornamelijk uit kleine ongewervelde prooidieren, zoals rupsen, emelten, nachtvlinders, loopkevers en regenwormen. Grotere prooien, waaronder muizen, jonge ratten, mollen en zangvogeltjes maken ook een belangrijk deel uit van het menu. Dit spectrum aan potentieel voedsel betekend ook dat het habitat van de uil divers moet zijn. Kort gemaaide, maar bij voorkeur begraasde weilanden zijn belangrijk voor het vangen van regenwormen en veldmuizen. In houtwallen en ruigtes zijn muizen en loopkevers te vinden. De Steenuil gebruikt verschillende uitkijkposten gedurende het jagen en landschapselementen zoals paaltjes, bomen en struwelen zijn dus van belang in het habitat. Verschillende habitatype, voedselaanbod en geschikte uitkijkposten en nestlocaties dienen in korte afstand van de nestlocatie te liggen. Uit onderzoek in 2009 uitgevoerd door SOVON blijkt dat meer dan 95% van alle foeraarwaarnemingen binnen 300 m van de nestkast plaatsvond (van de Bremer. 2009). De grootte van het territorium is afhankelijk van het voedselaanbod en de leeftijd van het mannetje. Jonge, onervaren, Steenuilen hebben een groter territorium nodig dan ervaren oudere mannetjes. Over het algemeen kan worden gesteld dat in optimaal landschap dichtheden voorkomen van 2 broedparen per 100 hectare (Bloem *et al.* 2001).

4 Methodiek verspreidingsonderzoek

4.1 Playbacks

Om territoriale uilen te kunnen detecteren, is het handig om gebruik te maken van zogenaamde 'playbacks'. Hiermee worden vogelgeluiden bedoeld, die middels een Mp3 speler en speaker geproduceerd worden om een territoriale roep van soorten uit te lokken. Er is gebruik gemaakt van playbacks voor het uitlokken van een baltsroep van Steenuil en Kerkuil. Steenuilen roepen intensief in de periode rond schemering van half februari tot half april. Kerkuilen roepen met name tussen eind februari en maart. Echter, zijn deze meestal jaarrond uit te lokken een reactie te geven bij het afspelen van een roep. Met de gestandaardiseerde methodiek van de STONE (Steenuil Overleg Nederland) en SOVON (Vogelonderzoek Nederland) is getracht een respons uit te lokken van beide soorten. Vanaf 3 verschillende locaties zijn rond avond- en ochtendschemering playbacks uitgevoerd.

Er is een visuele controle uitgevoerd in en rondom de ligstallen en schuren aan de Lubberstraat 2A en de Lubberstraat 4 te Spoorndonk. Hierbij is gelet op de fysieke aanwezigheid van Steen- en Kerkuilen, achtergelaten sporen zoals braakballen, ruiveren, ontlasting, nestmaterialen of andere aanwijzingen van aanwezigheid. Daarnaast zijn de nabijgelegen knotwilgen en bosjes onderzocht op sporen van aanwezigheid van beide soorten.

5 Resultaten

Op maandag 22 februari 2010 van 17.30 tot 19.30 zijn playbacks afgespeeld vanaf de achterzijde van bewoning aan de Lubberstraat 4 en zijn geen reacties van territoriale Steenuilen en Kerkuilen vernomen binnen het plangebied.

De voorafgaande visuele controle van de voormalige ligstal aan de Lubberstraat 2A heeft geresulteerd in de constatering van drie holenduifnesten en twee merelnesten. Mogelijkheden voor de Steenuil of Kerkuil als vaste rust- of verblijfplaats zijn vrijwel direct uitgesloten door het gebrek aan geschiktheid. De schuur aan de achterzijde van het huis biedt mogelijkheden voor vestiging van Steenuilen. Echter, het achterwege blijven van sporen of andere aanwijzingen geven geen verdere aanleiding tot aanwezigheid of gebruik als vaste rust- en verblijfplaats door Steenuilen.

Tijdens de controle van de opslagruimte direct grenzend aan het huis van Lubberstraat 4 zijn 15 tot 20 braakballen en ontlasting van de Kerkuil aangetroffen. Gelet op de aantallen, samenstelling en de versheid van de braakballen is de opslagruimte voor een langere periode in gebruik als vaste rustplaats voor de Kerkuil. In de kleinere aanliggende schuren zijn geen aanwijzingen van aanwezigheid van vogels. Dit is te wijten aan de slechte staat van onderhoud van de schuren en daarmee de ongeschiktheid als vaste verblijfplaats voor soorten.

Tijdens het tweede bezoek op donderdagmorgen 25 februari tussen 6.00 tot 8.00 zijn opnieuw playbacks afgespeeld en is het plangebied geobserveerd voor activiteit. Er is voor dit bezoek gekozen voor observatie vanaf de westzijde van het plangebied, aan het einde van de Merodelaan, zoals weergegeven in figuur 4. Er zijn tijdens het bezoek geen fysieke waarnemingen geweest of waarnemingen van territoriaal gedrag van uilen.

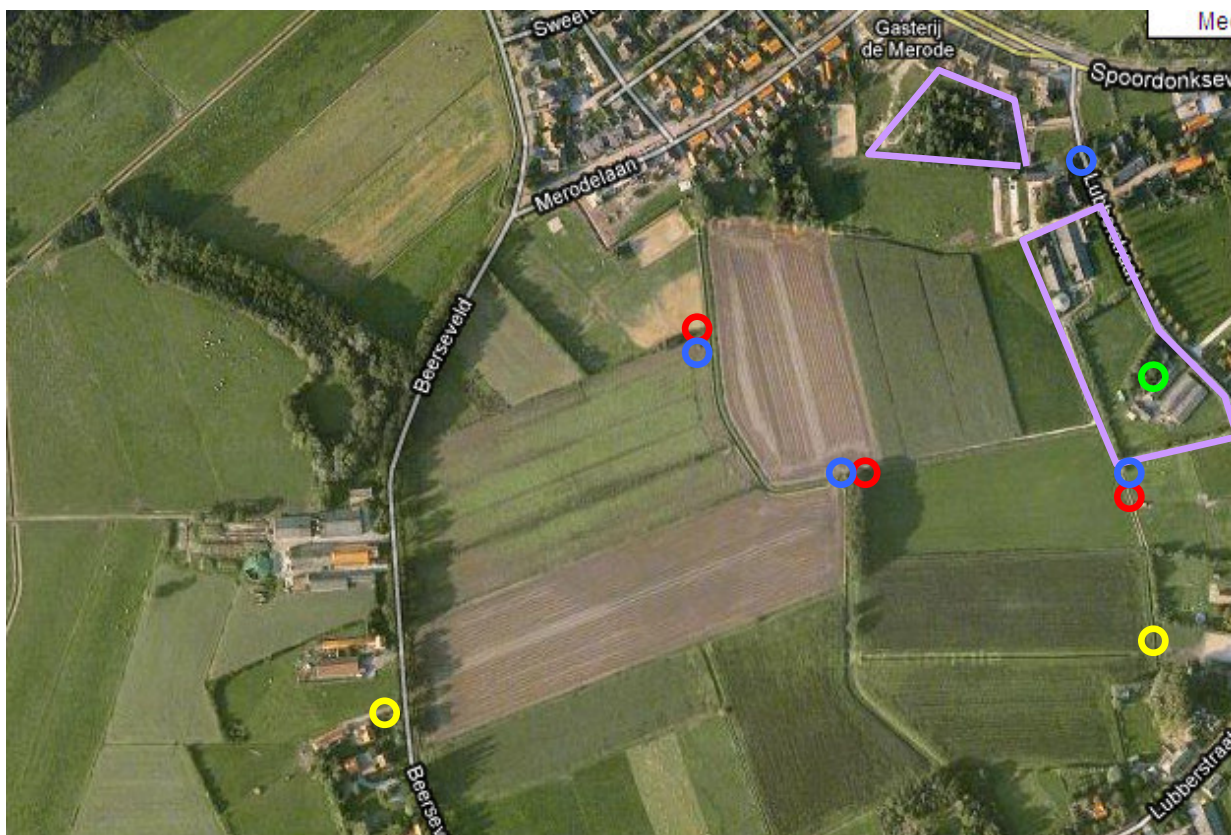
Het derde bezoek van het plangebied is uitgevoerd op maandag 1 maart 2010 van 17.15 tot 19.30. Tijdens dit onderzoek is het plangebied zorgvuldig geobserveerd en zijn er playbacks gebruikt voor het uitlokken van een territoriale roep van de Steenuil en Kerkuil. In reactie op de playbacks is de aanwezigheid van de Kerkuil bevestigd in een vlucht buiten het plangebied aan de Lubberstraat 4 naar een boerderij op een kilometer afstand van het plangebied, gevolgd door aanwezigheid langs de Beerserveld. Tevens is de opslagruimte aan de Lubberstraat 4 gecontroleerd op sporen van aanwezigheid van de Kerkuil. Er zijn sinds het bezoek op maandag 22 februari 2010, 2 braakballen van de Kerkuil bijgekomen op de rustplaats in de opslagruimte, hetgeen het frequente bezoek van de ruimte bevestigd.

In figuur 4 zijn de observatiepunten (rode stippen), onderzochte locaties op sporen (paarse omlinering) en de gebruikte 'playback' locaties (blauwe stippen) weergegeven. Tevens zijn met geel de responslocaties van de 'playbacks' weergegeven en met groene stippen de rustplaatsen.

6 Bescherming kerkuil

Met de voorgenomen inrichting van het plangebied komt de functionaliteit van het plangebied, als leefgebied van de Kerkuil en de Steenuil mogelijk in het geding. Indien de functionaliteit van het leefgebied voor de betreffende uilensoorten niet kan worden gegarandeerd, dan geldt een onthefingsplicht van de Flora- en faunawet, mede vanwege de wettelijke bescherming van deze soorten op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De genoemde uilensoorten staan tevens op de Rode Lijst als 'kwetsbare soort' vermeld. De instandhouding van deze soorten wordt in gevaar gebracht op het moment dat sprake is van aantasting van functioneel leefgebied.

Figuur 4 De ligging van observatiepunten (rode stippen): locaties sporenonderzoek (paarse omlijning): de 'playback' locaties (blauwe stippen): responslocaties 'playback' (gele stippen) en de waargenomen rustplaats Kerkuil (groene stip)

7 Conclusies

Er bevindt zich met zekerheid een jaarrond beschermde rustplaats van een Kerkuil in de opslagruimte aan de Lubberstraat 4. Gezien de versheid van de aanwezige sporen is de opslagruimte in gebruik als jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats. Met de inrichting van het plangebied zullen enkele functionele elementen in de vorm van slootkanten en akkerranden binnen het leefgebied van de Kerkuil verdwijnen. Echter, de omvang en het aandeel van de betreffende elementen lijken van marginale betekenis in vergelijking tot het totale aanbod van functionele elementen van vergelijkbare kwaliteit binnen het territorium van een Kerkuil. Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat met de inrichting van het plangebied de functionaliteit van het leefgebied van de Kerkuil niet gegarandeerd zou kunnen blijven. Er zijn geen aanwijzingen om aan te nemen dat het plangebied een leefgebied vormt voor Steenuilen, evenals de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen.

8 Aanbevelingen

De volgende mitigerende en kwaliteitsverbeterende maatregelen worden geadviseerd om de functionaliteit van de verblijfplaats te ondervangen en om een kwaliteitsimpuls aan het foerageergebied te geven.

Vaste rustplaats Kerkuil

- Een tweetal nestkasten dienen geplaatst te worden binnen een straal van 5 km van de huidige verblijfplaats (met voorkeur in februari) tenminste 3 maanden voor de aanvang van sloopwerkzaamheden, zodat de locatie tijdig de huidige als rustplaats zal ondervangen;
- De sloop van de schuren dient met voorkeur plaats te vinden in de periode oktober – november;

Foerageergebied

Kwaliteitsverbeterende maatregelen voor het verlies aan foerageergebied van de Kerkuil kunnen op verschillende manieren worden ingevuld. Het strekt de aanbeveling om gebruik te maken van onderstaande maatregelen;

- De realisatie van heggen en houtwallen die als een lint door het landschap lopen. Streekeigen beplanting heeft de voorkeur. Bosjes kunnen omzoomd worden met beshoudende soorten als sleedoorn en meidoorn;
- Kruidenrijke vegetaties langs sloten, paden, wegen en kruidenrijke percelen, die met elkaar verbonden zijn in het landschap. Extensieve begrazing of maaibeheer zijn nodig om de ruigtevegetaties te beheren.
- Akkers met bijvoorbeeld rogge en haver trekt zeer veel muizen. Akkers blijven bestaan buiten het onderzoeksgebied. Wellicht zijn er nog mogelijkheden voor akkerrandbeheer in het naastgelegen agrarisch gebied. Ook de huismus zou hiervan profiteren.
- Buiten de ecologische zone blijft agrarisch gebied bestaan, waardoor de verscheidenheid aan vegetatietypen en overgangen tussen habitattypen toeneemt. Aangenomen kan worden dat de kwaliteit van het leefgebied hierdoor toeneemt.

De voorgenomen ingreep richt zich onder andere op het slopen van de veestallen en opslagruimtes en de inrichting van het plangebied met bebouwing. Het is van belang dat er rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van een jaarrond beschermd vaste rustplaats van een Kerkuil in de opslagruimte aan de Lubberstraat 4. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de Kerkuil genieten een jaarrond bescherming. Artikel 11; Categorie 3 Flora- en Faunawet. De voorgestelde mitigerende en kwaliteitsverbeterende maatregelen dienen in een mitigatieplan te worden verwerkt. In dit voorstel zullen de voorgestelde maatregelen worden uitgezet naar uitvoering en verantwoordelijkheid voor uitvoering.

Bijlage 1

Geraadpleegde literatuur

Bijlage 1

Geraadpleegde literatuur

- **Brown, R.; Ferguson, J.; Lawrence, M.; Lees, D. (1995).** Vogelsporen: determineergids voor sporen, veren, braakballen, schedels en andere tekens van Europese vogels. *Tirion natuur*. Tirion: Baarn : The Netherlands.
- **Boesman, P. (2009).** Vogels van België en Nederland mp3 veldgids, Birdsounds.nl
- **Grontmij B.V. (2006).** Scan natuurwaarden Lubberstraat, Grontmij B.V. Eindhoven
- **Grontmij B.V. (2010).** Actualisatie scan natuurwaarden 2010, Grontmij B.V. Eindhoven
- **Lange, R., Twisk, P., Van Winden, A. & A. van Diepenbeek (1994).** Zoogdieren van West-Europa, KNNV uitgeverij
- **Svensson L. & Grant P.J. & Mullarney K. & Zetterström D. (2000).** ANWB Vogelgids van Europa.

Websites

- www.Steenuil.nl
- www.uileninbrabant.nl
- www.brabantslandschap.nl